

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ

- Η παράγραφος έχει ως εξωτερικό γνώρισμα την αλλαγή αράδας .Ο πρώτος στίχος κάθε τμήματος δε βρίσκεται στο ίδιο ύψος με τους άλλους στίχους, αρχίζει με την πρώτη λέξη του λίγο πιο δεξιά από τις πρώτες λέξεις των άλλων στίχων και το αριστερό περιθώριο.
- Με την παράγραφο εκφράζουμε ένα κύριο νόημα, που μπορεί να δηλωθεί με έναν πλαγιότιτλο .
- Η παράγραφος δίνει ορισμένες βασικές πληροφορίες οι οποίες συνθέτουν το κύριο νόημα της και κάποιες συμπληρωματικές οι οποίες αποσαφηνίζουν και εμπλουτίζουν επικοινωνιακά το κύριο νόημα της.

Σε κάθε παράγραφο συναντάμε :

- ❖ Θεματική πρόταση
Εκφράζει την κύρια ιδέα της παραγράφου .
- ❖ Λεπτομέρειες
Μικρότερες ιδέες που διασαφηνίζουν και αναπτύσσουν την κύρια ιδέα της παραγράφου.
- ❖ Πρόταση κατακλείδα
Ολοκληρώνει την μορφή της παραγράφου .Συνοψίζει όσα έχουν λεχθεί πάνω στην κεντρική ιδέα της παραγράφου.

Αρχές μιας καλής παραγράφου

- ❖ Σαφής σκοπός
- ❖ Επαρκής ανάπτυξη
- ❖ Ενότητα
- ❖ Αλληλουχία νοημάτων
- ❖ Συνοχή
- ❖ Έμφαση

Σαφής σκοπός

Εκφράζεται κυρίως στην θεματική πρόταση, όπου δίνεται η στάση του συγγραφέα απέναντι στο θέμα του, η οπτική γωνία από την οποία βλέπει τα πράγματα.

π.χ.

Θαυμάζω το φίλο μου τον Πέτρο, γιατί είναι προικισμένος με καλλιτεχνικό ταλέντο, έχει πολλές γνώσεις και διαθέτει ευγένεια και εξυπνάδα. Όχι μόνο ζωγραφίζει με άνεση τοπία και πρόσωπα ,αλλά είναι και πολύ καλός μουσικός και ηθοποιός. Περισσότερα από δέκα έργα του διακοσμούν τους διαδρόμους του Γυμνασίου και την αίθουσα μας. Η χορωδία μας χρωστά την επιτυχία της στην μουσική του ιδιοφυΐα και οι θεατρικές μας παραστάσεις οφείλουν τη φήμη τους ιδιαίτερα στη δική του προσφορά ως σκηνοθέτη και ηθοποιού. Οι δραστηριότητες του αυτές δεν τον εμποδίζουν να έχει άριστη επίδοση στα μαθήματα. Με μια απλή ματιά αντιλαμβάνεται και ξεδιαλύνει τα πιο δύσκολα και σύνθετα προβλήματα. Οι εκθέσεις του είναι υποδειγματικές και ο πλούτος των γνώσεων του είναι αξιοθαύμαστος. Παρ' όλες αυτές τις αρετές ο Πέτρος δεν έχει καθόλου εγωισμό ή έπαρση. Επίσης ο φίλος μου είναι ένας από τους πιο ευγενικούς νέους που γνώρισα. Αν κάποιος αντιμετωπίζει ένα πρόβλημα, μπορεί να αποταθεί σ' αυτόν χωρίς δισταγμό .Αν είναι άρρωστος, αυτός θα είναι ανάμεσα στους πρώτους που θα τον επισκεφθούν κι αν είναι λυπημένος, αυτός θα είναι εκείνος που θα τον κάνει να ευθυμήσει. Νομίζω λοιπόν πως, όταν ένας άνθρωπος συγκεντρώνει τέτοια χαρίσματα, είναι αδύνατο να μην τον θαυμάζει κανένας.

Στην παράγραφο αυτή σκοπός του συγγραφέα είναι να αποδείξει ότι ο φίλος του ο Πέτρος είναι ιδιαίτερα προικισμένος. Στη θεματική του πρόταση λοιπόν εκθέτει το θέμα αλλά συγχρόνως με την αναφορά του ότι τον θαυμάζει δίνει και τη στάση του απέναντι στο θέμα.

Επαρκής ανάπτυξη

Η ιδέα που εκφράζεται με την θεματική πρόταση πρέπει να αναπτύσσεται με αρκετές λεπτομέρειες, *ώστε να αποδοθούν με ακρίβεια και πληρότητα όσα θέλει να πει ο γράφων στη θεματική πρόταση.*

π.χ.

Με θεματική πρόταση “Θαυμάζω το φίλο μου τον Πέτρο, γιατί είναι προικισμένος με καλλιτεχνικό ταλέντο, έχει πολλές γνώσεις και διαθέτει ευγένεια και εξυπνάδα.”

Κείμενο 1

Θαυμάζω το φίλο μου τον Πέτρο, γιατί είναι προικισμένος με καλλιτεχνικό ταλέντο, έχει πολλές γνώσεις και διαθέτει ευγένεια και εξυπνάδα. Είναι πολύ εξυπνος και αντιλαμβάνεται αμέσως και τα πιο σύνθετα και δύσκολα προβλήματα. Πάνω απ’ όλα είναι λεπτός και ευγενικός με όλους. Είναι πράγματι αδύνατον να μην τον θαυμάζει κανένας.

Η ανωτέρω παράγραφος είναι ελλιπής γιατί :

- ❖ Δεν αναφέρει για τα ταλέντα του φίλου του
- ❖ Αναφέρει περισσότερα στοιχεία για την ευγένεια και την εξυπνάδα του.

Κείμενο 2

Θαυμάζω το φίλο μου τον Πέτρο, γιατί είναι προικισμένος με καλλιτεχνικό ταλέντο, έχει πολλές γνώσεις και διαθέτει ευγένεια και εξυπνάδα. ⁽¹⁾Οχι μόνο ζωγραφίζει με άνεση τοπία και πρόσωπα, αλλά είναι και πολύ καλός μουσικός και ηθοποιός. ⁽²⁾Περισσότερα από δέκα έργα του διακοσμούν τους διαδρόμους του Γυμνασίου και την αίθουσα μας. Η χορωδία μας χρωστά την επιτυχία της στην μουσική του ιδιοφυία και οι θεατρικές μας παραστάσεις οφείλουν τη φήμη τους ιδιαίτερα στη δική του προσφορά ως σκηνοθέτη και ηθοποιού. Οι δραστηριότητες του αυτές δεν τον εμποδίζουν να έχει άριστη επίδοση στα μαθήματα. Με μια απλή ματιά αντιλαμβάνεται και ξεδιαλώνει τα πιο δύσκολα και σύνθετα προβλήματα. Οι εκθέσεις του είναι υποδειγματικές και ο πλούτος των γνώσεων του είναι αξιοθαύμαστος. Παρ’ όλες αυτές τις αρετές ο Πέτρος δεν έχει καθόλου εγωισμό ή έπαρση. Επίσης ο φίλος μου είναι ένας από τους πιο ευγενικούς νέους που γνώρισα. Αν κάποιος αντιμετωπίζει ένα πρόβλημα, μπορεί να αποταθεί σ’ αυτόν χωρίς δισταγμό. Αν είναι άρρωστος, αυτός θα είναι ανάμεσα στους πρώτους που θα τον επισκεφθούν, κι αν είναι λυπημένος, αυτός θα είναι εκείνος που θα τον κάνει να ευθυμήσει. Νομίζω λοιπόν πως, όταν ένας άνθρωπος συγκεντρώνει τέτοια χαρίσματα, είναι αδύνατο να μην τον θαυμάζει κανένας.

Η ανωτέρω παράγραφος είναι επαρκής γιατί

Είναι εμπλουτισμένη με περισσότερα στοιχεία τα οποία υποστηρίζουν με επάρκεια τη θεματική πρόταση.

Ενότητα παραγράφου

Πρέπει να μην περιέχει λεπτομέρειες άσχετες με την κύρια ιδέα που εκφράζεται στην θεματική πρόταση.

π.χ.

Θαυμάζω το φίλο μου τον Πέτρο, γιατί είναι προικισμένος με καλλιτεχνικό ταλέντο, έχει πολλές γνώσεις και διαθέτει ευγένεια και εξυπνάδα. Οχι μόνο ζωγραφίζει με άνεση τοπία και πρόσωπα, αλλά είναι και πολύ καλός μουσικός και ηθοποιός. Περισσότερα από δέκα έργα του διακοσμούν τους διαδρόμους του Γυμνασίου και την αίθουσα μας. Μελλοντικά σκέπτεται να ασχοληθεί περισσότερο με τη ζωγραφική, γιατί πιστεύει ότι οι Καλές Τέχνες αποτελούν πνευματικό και συναισθηματικό βάλαμο για τον άνθρωπο. Εξάλλου ο άνθρωπος πάντα εξέφραζε τις σκέψεις και τα συναισθήματά του μέσω των τεχνών. Η χορωδία μας χρωστά την επιτυχία της στην μουσική του ιδιοφυία και οι θεατρικές μας παραστάσεις οφείλουν τη φήμη τους ιδιαίτερα στη δική του προσφορά ως σκηνοθέτη και ηθοποιού. Οι δραστηριότητες του αυτές δεν τον εμποδίζουν να έχει άριστη επίδοση στα μαθήματα. Με μια απλή ματιά αντιλαμβάνεται και ξεδιαλώνει τα πιο δύσκολα και σύνθετα προβλήματα. Θεωρεί τα μαθηματικά την μητέρα των επιστημών. Οι εκθέσεις του είναι υποδειγματικές και ο πλούτος των γνώσεων του είναι αξιοθαύμαστος. Παρ’ όλες αυτές τις αρετές ο Πέτρος δεν έχει καθόλου εγωισμό ή έπαρση. Επίσης ο φίλος μου είναι ένας από τους πιο ευγενικούς νέους που γνώρισα. Αν κάποιος αντιμετωπίζει ένα πρόβλημα, μπορεί να αποταθεί σ’ αυτόν χωρίς δισταγμό. Αν είναι άρρωστος, αυτός θα είναι ανάμεσα στους πρώτους που θα τον επισκεφθούν, κι αν είναι λυπημένος, αυτός θα είναι εκείνος που θα τον κάνει να ευθυμήσει. Νομίζω λοιπόν πως, όταν ένας άνθρωπος συγκεντρώνει τέτοια χαρίσματα, είναι αδύνατο να μην τον θαυμάζει κανένας.

Η ανωτέρω παράγραφος δεν έχει ενότητα γιατί σε κάποια σημεία απομακρύνεται από τον αντικείμενο της σκοπό. Περιέχει ιδέες που δεν έχουν άμεση σχέση με τη θεματική πρόταση (Μελλοντικά σκέπτεται...μέσω των τεχνών, Θεωρεί ...των επιστημών).

Αλληλουχία νοημάτων

Για να πετύχει η ενότητα πρέπει :

- Να σκεφτεί κάποιος πολύ τη θεματική πρόταση.
- Να καταγράψει τις λεπτομέρειες που θεωρεί κατάλληλες για την ανάπτυξη της παραγράφου. Ένα προκαταρκτικό σχέδιο θα βοηθήσει να περιληφθούν στην παράγραφο μόνο εκείνες οι λεπτομέρειες που έχουν άμεση σχέση με την κύρια ιδέα και να αποφευχθούν όσες δεν έχουν καμιά σχέση με αυτή.
- Ακόμα όμως και αν ο συγγραφέας έχει σχεδιάσει από πριν την παράγραφο καταγράφοντας κριτικά τις λεπτομέρειες, υπάρχει και πάλι κίνδυνος να γράψει παράγραφο χωρίς ενότητα γιατί δεν είναι δύσκολο όταν γράφει κάποιος να παρεκκλίνει από το σκοπό του. Μια ιδέα που έχει στο μυαλό του φέρνει συνειρμικά μια άλλη και βγαίνει έξω από το θέμα. Γι' αυτό ο συγγραφέας πρέπει να είναι απόλυτα προσηλωμένος στην κύρια ιδέα.

Πρέπει όλες οι σκέψεις που θα αναφερθούν να μουν σε λογική σειρά , ώστε να δοθούν τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Φυσικά η σειρά αυτή εξαρτάται από τη φύση της παραγράφου και το είδος των λεπτομερειών που χρησιμοποιούνται.

π.χ.

Θαυμάζω το φίλο μου τον Πέτρο ,γιατί είναι προικισμένος με καλλιτεχνικό ταλέντο ,έχει πολλές γνώσεις και διαθέτει ευγένεια και εξυπνάδα. (1)Όχι μόνο ζωγραφίζει με άνεση τοπία και πρόσωπα ,αλλά είναι και πολύ καλός μουσικός και ηθοποιός.(2) Περισσότερα από δέκα έργα του διακοσμούν τους διαδρόμους του Γυμνασίου και την αίθουσα μας. (5)Οι εκθέσεις του είναι υποδειγματικές και ο πλούτος των γνώσεων του είναι αξιοθαύμαστος. (3) Η χορωδία μας χρωστά την επιτυχία της στην μουσική του ιδιοφυία και οι θεατρικές μας παραστάσεις οφείλουν τη φήμη τους ιδιαίτερα στη δική του προσφορά ως σκηνοθέτη και ηθοποιού. (7)Επίσης ο φίλος μου είναι ένας από τους πιο ευγενικούς νέους που γνώρισα. Αν κάποιος αντιμετωπίζει ένα πρόβλημα, μπορεί να αποταθεί σ' αυτόν χωρίς δισταγμό. Αν είναι άρρωστος, αυτός θα είναι ανάμεσα στους πρώτους που θα τον επισκεφθούν ,κι αν είναι λυπημένος, αυτός θα είναι εκείνος που θα τον κάνει να ευθυμήσει. (4)Οι δραστηριότητες του αυτές δεν τον εμποδίζουν να έχει άριστη επίδοση στα μαθήματα. (5)Με μια απλή ματιά αντιλαμβάνεται και ξεδιαλώνει τα πιο δύσκολα και σύνθετα προβλήματα.. (6)Παρ' όλες αυτές τις αρετές ο Πέτρος δεν έχει καθόλου εγωισμό ή έπαρση. (8)Νομίζω λοιπόν πως, όταν ένας άνθρωπος συγκεντρώνει τέτοια χαρίσματα, είναι αδύνατο να μην τον θαυμάζει κανένας.

Η ανωτέρω παράγραφος έχει επαρκή ανάπτυξη έχει και ενότητα. Η διαδοχή όμως των ιδεών δεν είναι εκείνη που πρέπει. Η σωστή απόδοση είναι :

Θαυμάζω το φίλο μου τον Πέτρο, γιατί είναι προικισμένος με καλλιτεχνικό ταλέντο, έχει πολλές γνώσεις και διαθέτει ευγένεια και εξυπνάδα. Όχι μόνο ζωγραφίζει με άνεση τοπία και πρόσωπα, αλλά είναι και πολύ καλός μουσικός και ηθοποιός. Περισσότερα από δέκα έργα του διακοσμούν τους διαδρόμους του Γυμνασίου και την αίθουσα μας. Η χορωδία μας χρωστά την επιτυχία της στην μουσική του ιδιοφυία και οι θεατρικές μας παραστάσεις οφείλουν τη φήμη τους ιδιαίτερα στη δική του προσφορά ως σκηνοθέτη και ηθοποιού. Οι δραστηριότητες του αυτές δεν τον εμποδίζουν να έχει άριστη επίδοση στα μαθήματα. Με μια απλή ματιά αντιλαμβάνεται και ξεδιαλώνει τα πιο δύσκολα και σύνθετα προβλήματα. Οι εκθέσεις του είναι υποδειγματικές και ο πλούτος των γνώσεων του είναι αξιοθαύμαστος. Παρ' όλες αυτές τις αρετές ο Πέτρος δεν έχει καθόλου εγωισμό ή έπαρση. Επίσης ο φίλος μου είναι ένας από τους πιο ευγενικούς νέους που γνώρισα. Αν κάποιος αντιμετωπίζει ένα πρόβλημα, μπορεί να αποταθεί σ' αυτόν χωρίς δισταγμό. Αν είναι άρρωστος, αυτός θα είναι ανάμεσα στους πρώτους που θα τον επισκεφθούν κι αν είναι λυπημένος, αυτός θα είναι εκείνος που θα τον κάνει να ευθυμήσει. Νομίζω λοιπόν πως, όταν ένας άνθρωπος συγκεντρώνει τέτοια χαρίσματα, είναι αδύνατο να μην τον θαυμάζει κανένας.

- ✓ σε μια αφηγηματική παράγραφο οι λεπτομέρειες κατατάσσονται σχεδόν πάντα κατά χρονολογική σειρά.
- ✓ σε μια περιγραφική παράγραφο οι λεπτομέρειες παρουσιάζονται σύμφωνα με τη θέση που κατέχουν στον χώρο και τη σχέση που έχουν μεταξύ τους. Επειδή δε, στις περισσότερες περιγραφικές παραγράφους ο σκοπός του συγγραφέα είναι να βοηθήσει να δει ο αναγνώστης το αντικείμενο, το πρόσωπο ή τη σκηνή που περιγράφει, ο πιο φυσικός τρόπος για το

συγγραφέα είναι αν αρχίσει την καταγραφή του από κάποιο σημείο που τράβηξε περισσότερο την προσοχή του. Από το σημείο αυτό και έπειτα η περιγραφή ακολουθεί μια λογική διαδικασία.

- ✓ σε μια **επεξηγηματική ή ερμηνευτική παράγραφο** οι λεπτομέρειες θα πρέπει να μπουν σε τέτοια σειρά, που ο αναγνώστης να μπορεί να παρακολουθεί τη σκέψη του συγγραφέα από την αρχή ως το τέλος χωρίς καμιά δυσκολία. **Συνήθως τα νοήματα κατατάσσονται ή από τα γνωστά στα άγνωστα ή από τα εύκολα στα δύσκολα ή από τα λιγότερο σπουδαία.**
- ✓ σε μια **αποδεικτική παράγραφο** οι λεπτομέρειες κατατάσσονται **κατά σειρά σπουδαιότητας**. Αυτές με τη μικρή σπουδαιότητα μπαίνουν στην αρχή, ενώ οι πιο σπουδαίες στο τέλος, γιατί το τέλος ενός γραπτού θεωρείται γενικά ως το σημείο με τη μεγαλύτερη έμφαση.

Συνοχή

Οι λεπτομέρειες πρέπει να κατατάσσονται σε λογική σειρά αλλά και να **συνδέονται μεταξύ τους** με τέτοιο τρόπο ώστε ο αναγνώστης να μπορεί να παρακολουθεί τη σκέψη του γράφοντος βήμα-βήμα χωρίς να συναντήσει πουθενά χάσματα.

Λέξεις ή φράσεις συνοχής

- ✓ **Δηλώνουν επεξήγηση** : δηλαδή, αυτό σημαίνει, ειδικότερα, με άλλα λόγια, συγκεκριμένα, για να γίνω πιο σαφής, με άλλα λόγια κ.λ.π.
- ✓ **Δηλώνουν αντίθεση ή εναλλαγή** : όμως, παρόλο, ειδικά, μάλιστα, διαφορετικά, από την άλλη πλευρά, αν και, εντούτοις, εξάλλου, άλλωστε, ωστόσο, αντίθετα, αλλά, ακόμα και αν, εκτός τούτου κ.λ.π.
- ✓ **Προσθέτουν μια ιδέα ή γεγονός ή δηλώνουν έμφαση** : επίσης, ομοίως, πρόσθετα, πρώτο, δεύτερο, τέλος, επιπλέον ακόμη, πράγματι, ξεχωριστά κ.λ.π.
- ✓ **Δηλώνουν ένα συμπέρασμα ή μια σχέση αιτίου και αποτελέσματος** : επομένως, συνεπώς, συμπερασματικά, σύμφωνα με τα παρακάτω, με άλλα λόγια, εν συνόψει, κ.λ.π.
- ✓ **Δηλώνουν χρονική σχέση ή διαδοχή** : τώρα, πριν, έπειτα, πρώτα, τέλος, εντωμεταξύ, αργότερα, αρχικά, προηγουμένως, κ.λ.π.
- ✓ **Δηλώνουν τοπική σειρά** : εδώ, εκεί, αριστερά, δεξιά κ.λ.π.
- ✓ **Γενίκευση** : γενικά, τις περισσότερες φορές, ευρύτερα κ.λ.π.
- ✓ **Αποτέλεσμα** : γι' αυτό το λόγο, ως επακόλουθο, κατά συνέπεια, αποτέλεσμα/απόρροια/απότοκο όλων αυτών, και γι' αυτό, λοιπόν κ.λ.π.

π.χ.

Θαυμάζω το φίλο μου τον Πέτρο, γιατί είναι προικισμένος με καλλιτεχνικό ταλέντο, έχει πολλές γνώσεις και διαθέτει ευγένεια και εξυπνάδα. Όχι μόνο ζωγραφίζει με άνεση τοπία και πρόσωπα, αλλά είναι και πολύ καλός μουσικός και ηθοποιός. Περισσότερα από δέκα έργα του διακοσμούν τους διαδρόμους του Γυμνασίου και την αίθουσα μας. **Ακόμη** η χορωδία μας χρωστά την επιτυχία της στην μουσική του ιδιοφυΐα και οι θεατρικές μας παραστάσεις οφείλουν τη φήμη τους ιδιαίτερα στη δική του προσφορά ως σκηνοθέτη και ηθοποιού. **Όμως**, αυτές του οι δραστηριότητες δεν τον εμποδίζουν να έχει και άριστη επίδοση στα μαθήματα. Με μια απλή ματιά ανταμβάνεται και ξεδιαλύνει τα πιο δύσκολα και σύνθετα προβλήματα. Οι εκθέσεις του είναι υποδειγματικές και ο πλούτος των γνώσεων του είναι αξιοθαύμαστος. **Παρ' όλες αυτές** τις αρετές ο Πέτρος δεν έχει καθόλου εγωισμό ή έπαρση. **Επίσης** ο φίλος μου είναι ένας από τους πιο ευγενικούς νέους που γνώρισα. Αν κάποιος αντιμετωπίζει ένα πρόβλημα, μπορεί να αποταθεί σ' αυτόν χωρίς δισταγμό. Αν είναι άρρωστος, αυτός θα είναι ανάμεσα στους πρώτους που θα τον επισκεφθούν, κι αν είναι λυπημένος, αυτός θα είναι εκείνος που θα τον κάνει να ευθυμήσει. Νομίζω **λοιπόν** πως, όταν ένας άνθρωπος συγκεντρώνει τέτοια χαρίσματα, είναι αδύνατο να μην τον θαυμάζει κανένας.

Στην ανωτέρω παράγραφο υπογραμμίζονται συνδετικές λέξεις και φράσεις οι οποίες χρησιμοποιούνται για τη σύνδεση περιόδων της παραγράφου.

Έμφαση

Καθορίζεται από τη σειρά των ιδεών. Οι πιο **εμφατικές θέσεις γράφονται στην αρχή ή στο τέλος**.

Περιγραφή

⊕ Ορισμός

Η περιγραφή είναι η αναπαράσταση μέσω του λόγου χώρων, προσώπων, αντικειμένων, φαινομένων κ.λ.π., ώστε ο ακροατής ή ο αναγνώστης να είναι σε θέση να σχηματίσει μια σαφή εικόνα γι' αυτό. Η περιγραφή ως είδος κειμένου συνδέεται με το χώρο.

⊕ Με την περιγραφή αναπαρίστανται :

- ❖ τόποι (π.χ. πόλεις, χωριά κ.λπ.) και τοπία (π.χ. την Καλντέρα στη Σαντορίνη κ.λπ.)
- ❖ χώροι και κτίρια (π.χ. ένα πάρκο, ένα μουσείο, ένας αρχαιολογικός χώρος κ.λπ.)
- ❖ απλά αντικείμενα αλλά και έργα τέχνης (π.χ. ένα ποδήλατο, μια φωτογραφική μηχανή, ένα αγγείο κ.λπ.)
- ❖ πρόσωπα (π.χ. έναν αγωνιστή από την επανάσταση του 1821, έναν φίλο μας, ένα συγγενή μας κ.λπ.)
- ❖ φυσικά φαινόμενα (π.χ. μια ξαφνική νεροποντή, μια έκλειψη ηλίου κ.λπ.)
- ❖ ομαδικές πράξεις ή εκδηλώσεις (π.χ. ένας γάμος, μια φιλική συγκέντρωση κ.λπ.)

⊕ Περιγραφικά κείμενα συναντάμε σε διάφορους τομείς :

- ❖ λογοτεχνία
- ❖ επιστήμη
- ❖ σχολικά βιβλία
- ❖ οδηγούς
- ❖ εφημερίδες
- ❖ εγκυκλοπαίδειες
- ❖ αγγελίες κ.λπ.

⊕ Περιγραφή χώρου :

⊕ Ακολουθείται πορεία από το γενικό στο ειδικό, από γενικές εικόνες σε πιο λεπτομερειακές .

π.χ. Η περιγραφή ενός δωματίου δεν θα ξεκινήσει από τα έπιπλα αλλά από μια γενική παρατήρηση όπως « Το δωμάτιο του Γιώργου είναι ευρύχωρο και φωτεινό.»

⊕ Η περιγραφή ενός χώρου οργανώνεται με βάση

- ένα σταθερό σημείο όταν αυτός που περιγράφει παραμένει ακίνητος (στατική περιγραφή)
- την κίνηση αυτού που περιγράφει (από πάνω προς τα κάτω, από μέσα προς τα έξω κ.λπ.) (δυναμική- εξελικτική περιγραφή)

⊕ Περιγραφή αντικειμένου

- Δίνεται η θέση του στο χώρο και στο χρόνο
- Δίνονται οι ιδιότητες του (το σχήμα, οι διαστάσεις, το χρώμα)

⊕ Περιγραφή ατόμου

- Δίνονται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ενός προσώπου ή του ατόμου
- Το σχόλιο στην περιγραφή του προσώπου ή του ατόμου

⊕ Περιγραφή ενός έργου τέχνης.

- Δίνονται τα βασικά χαρακτηριστικά του περιεχομένου του έργου τέχνης
- Περιγράφονται οι λεπτομέρειες του
- Το εντάσσουμε σε σχολές, τεχνοτροπίες κ.λπ.

⊕ Τι χαρακτηρίζει την περιγραφή :

- σαφήνεια και ακρίβεια
- τάξη

➤ **ζωντάνια και παραστατικότητα**

➤ **χρήση επιθέτων** (πολύ χρήσιμα για να αποδοθεί η αναπαράσταση, αφού τα επίθετα είναι αυτά που δίνουν μεγαλύτερη ζωντάνια, παραστατικότητα και σαφήνεια στην περιγραφή)

π.χ. Η παρουσίαση ενός λουλουδιού χωρίς ή με επίθετο δίνει μια διαφορετική εικόνα. Το επίθετο δίνει εκφραστικότητα, ζωντάνια. Γράφουμε: Η αυλή μας είναι γεμάτη λουλούδια. Αλλά και Η αυλή μας είναι γεμάτη πολύχρωμα και ευωδιαστά λουλούδια. Είναι προφανές πως η δεύτερη εκδοχή αποδίδει με πιο παραστατικό και ζωντανό τρόπο την αυλή μας.

- χρήση του ενεστώτα, των εξακολουθητικών χρόνων και των βοηθητικών ρημάτων είμαι και έχω.
- Χρήση επιρρηματικών προσδιορισμών.
- Χρήση μεταφορικής ή κυριολεκτικής γλώσσας ανάλογα με το είδος της περιγραφής.

‡ Πώς επιλέγουμε το υλικό της περιγραφής :

- από το σκοπό που επιδιώκουμε με τη συγκεκριμένη περιγραφή
- από τη σκοπιά από την οποία αντιμετωπίζονται τα γεγονότα
- από την οπτική γωνία, δηλαδή τη θέση στο χώρο αυτού που κάνει την περιγραφή
- από την προσωπικότητα αυτού που περιγράφει

‡ Υποκειμενική και αντικειμενική περιγραφή

Αντικειμενική περιγραφή (σε εγκυκλοπαίδειες, εγχειρίδια κ.λ.π.)

- αυτός που περιγράφει αποφεύγει να δηλώσει τη στάση του σε αυτό που περιγράφεται, γι' αυτό και δεν κάνει σχόλια, δε διατυπώνει γνώμη, δεν εκφράζει συναισθήματα, δίνει έμφαση στα αντικειμενικά δεδομένα
- χρησιμοποιείται αποκλειστικά το γ' πρόσωπο
- χρησιμοποιείται η γλώσσα με κυριολεκτική μόνο σημασία και ποτέ μεταφορικά
- χρησιμοποιείται παθητική σύνταξη

Υποκειμενική περιγραφή (κυρίως στη λογοτεχνία)

- εκφράζονται συναισθήματα
- χρησιμοποιείται α' πρόσωπο
- χρησιμοποιείται ποιητική και μεταφορικά η γλώσσα
- κυριαρχεί το προσωπικό στοιχείο
- δίνονται σχόλια, εκφράζονται συναισθήματα

ΚΕΙΜΕΝΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Αφήγηση

✦ Ορισμός

Αφήγηση είναι η προφορική ή γραπτή παρουσίαση ενός γεγονότος ή μιας σειράς γεγονότων είτε πραγματικών είτε φανταστικών.

✦ Οργάνωση της αφήγησης

Η αφήγηση οργανώνεται με άξονα το χρόνο, ακολουθώντας δηλαδή μια χρονική σειρά στη διήγηση του, ο αφηγητής εξιστορεί το γεγονός φανταστικό ή πραγματικό, παρέχοντας τις απαραίτητες πληροφορίες.

- Στην περίπτωση που τα γεγονότα δίνονται με τη χρονική σειρά, η αφήγηση είναι ευθύγραμμη.
- Όταν ο αφηγητής αναφέρεται σε γεγονότα που προηγήθηκαν της ιστορίας που τώρα αφηγείται, η αφήγηση είναι ανάδρομη αφήγηση ή ιστορική αναδρομή.
- Μέθοδος εγκιβωτισμού : Ο αφηγητής δεν παρουσιάζει τα γεγονότα με τη χρονολογική σειρά που συνέβησαν αλλά αρχίζει από ένα κεντρικό σημείο της υπόθεσης και ύστερα γυρίζει στο παρελθόν για να παρουσιάσει την αρχή.

✦ Είδη αφήγησης με βάση το περιεχόμενο

- Μυθοπλαστική : Κυριαρχεί ο κόσμος του μύθου και της φαντασίας.
- Ιστορική : Γίνεται παρουσίαση γεγονότων του πρόσφατου ή απότερου παρελθόντος.
- Ρεαλιστική : Χαρακτηρίζεται από τον πειστικό τρόπο με τον οποίον παρουσιάζονται τα γεγονότα της καθημερινότητας.

✦ Είδη αφήγησης με βάση τη θέση του αφηγητή στα γεγονότα της ιστορίας

- Αντικειμενική : Όταν γίνεται παρουσίαση των γεγονότων με ουδέτερο τρόπο.
- Υποκειμενική : Όταν παρουσιάζονται μαζί με τα γεγονότα και προσωπικά συναισθήματα ή σχόλια.

✦ Χρόνος αφήγησης

Κύριος χρόνος της αφήγησης είναι ο αόριστος που ως συνοπτικός χρόνος είναι κατάλληλος για να δηλωθεί η εξέλιξη, η αλλαγή που αναπαριστά η αφήγηση. Επίσης χρησιμοποιείται και ο παρατατικός.

✦ Λεξιλόγιο αφηγηματικών κειμένων

Χρησιμοποιούνται συνδετικές λέξεις ή φράσεις που δείχνουν :

- τη χρονική σειρά των γεγονότων (ύστερα, μετά, στη συνέχεια)
- την αιτιολογική σχέση μεταξύ τους (επειδή, καθώς, αφού, ενώ, έτσι κ.λ.π.)

✦ Δομή αφήγησης

- Δίνονται πληροφορίες για τους ήρωες, το χώρο, τον χρόνο, την κατάσταση από την οποία ξεκινά η αφήγηση.
- Η εξέλιξη της αφήγησης και η έκβαση της.
- Η λύση της αφήγησης (το τέλος της ιστορίας) και η κρίση του αφηγητή.

Περίληψη

✦ Ορισμός

Η απόδοση με σύντομο τρόπο του βασικού περιεχομένου ενός ευρύτερου κειμένου. Στόχος μας είναι να συγγρατήσουμε όλες τις βασικές πληροφορίες διαχωρίζοντας τα σημαντικά στοιχεία από τα λιγότερα σημαντικά.

✦ Σημασία της περίληψης

- Οξύνουμε την κριτική μας σκέψη, αφού για να αποδώσουμε συνοπτικά ένα κείμενο, πρέπει να κατανοήσουμε το νοηματικό κέντρο του κειμένου και να διαχωρίσουμε το αναγκαίο από το περιττό.
- Μαθαίνουμε να συντάσσουμε κείμενα με λιτό και περιεκτικό τρόπο .

✦ Τρόπος συγγραφής της περίληψης

- Διαβάζουμε ολόκληρο το κείμενο προσεκτικά, ώστε να αποκτήσουμε μια γενική εικόνα του και να συλλάβουμε το νοηματικό του κέντρο.
- **Κρατούμε σημειώσεις κατά παράγραφο ή κατά ευρύτερες νοηματικές ενότητες με σκοπό να συγγρατήσουμε τα κύρια σημεία του.**
 - ✓ **Επισημαίνουμε το ουσιώδες και παραλείπουμε το επουσιώδες.**
 - ✓ **Εντοπίζουμε τα κύρια σημεία της παραγράφου, δηλαδή το θέμα της και τις σημαντικές λεπτομέρειες.**
 - ✓ **Αν δεν μας ενδιαφέρουν οι σημαντικές λεπτομέρειες, περιοριζόμαστε να δώσουμε τον πλαγιότιτλο κάθε παραγράφου, που αποδίδει το νοηματικό της κέντρο.**
- Όταν κρατάμε σημειώσεις καλόν είναι να **επισημαίνουμε τις λέξεις, που συμβάλλουν στην οργάνωση του λόγου, όπως :**
 - ✓ επειδή, έτσι, αλλά, όμως, ωστόσο, ύστερα, εντωμεταξύ, καταρχήν, τελικά, συμπερασματικά κ.λ.π
- **Συγκεντρώνουμε τις σημειώσεις από κάθε παράγραφο ή ενότητα κι έχουμε τα κύρια σημεία όλου του κειμένου .Η λογική σύνδεση των σημειώσεων μας οδηγεί στην περίληψη.**
- Στην αρχή της περίληψης **επισημαίνουμε το θεματικό κέντρο του κειμένου.**
 - ✓ **Προτάσσουμε μια εισαγωγική αναφορά με πληροφορίες για το συγγραφέα , το είδος, το θέμα και το σκοπό του κειμένου. Φροντίζουμε να χρησιμοποιούμε ποικιλία εισαγωγικών φράσεων, όπως π.χ.**

ο συγγραφέας θίγει το θέμα • απευθύνεται στους • αναφέρεται στο • αναφέρει πως • παρουσιάζει (π.χ. τους παράγοντες) • περιγράφει • προσθέτει • αναλύει • εξηγεί • διευκρινίζει • επισημαίνει • διακρίνει • εκτιμά ότι • εντοπίζει (π.χ. τις ιδιομορφίες) • διατυπώνει την άποψη • συγκρίνει το... με το και επισημαίνει τις διαφορές • υποστηρίζει • πιστεύει • τονίζει • δηλώνει • προτείνει • αντικρούει τις απόψεις υποστηρίζοντας • αντιπαραθέτει • υπαινίσσεται • αμφισβητεί • απορρίπτει • συμπεραίνει • συνοψίζει • καταλήγει ...

- Πρέπει να **αποφεύγουμε** την υπερβολική αφαίρεση και γενίκευση, να μη μιμούμαστε το ύφος του συγγραφέα, να μη σχολιάζουμε το κείμενο. Ο λόγος πρέπει να είναι **σαφής και κυριολεκτικός** χωρίς επαναλήψεις.
- Χρησιμοποιούμε πάντα το γ' ενικό πρόσωπο. Δεν κάνουμε ερωτήσεις ούτε μεταφέρουμε διαλόγους. Χρησιμοποιείται ο πλάγιος λόγος.
- Η περίληψη καταλαμβάνει **μόνον μία παράγραφο.**
- Δεν υπερβαίνουμε τις 8-10 γραμμές.

ΠΑΡΑΓΩΓΗ και ΣΥΝΘΕΣΗ

Παραγωγή είναι η διαδικασία κατά την οποία προστίθενται στο θέμα της λέξης παραγωγικά στοιχεία που ονομάζονται **προσφύματα**. Τα προσφύματα που βρίσκονται μπροστά από το θέμα λέγονται **προθήματα**, ενώ τα προσφύματα που βρίσκονται μετά το θέμα λέγονται **επιθήματα**.

ΠΡΟΘΗΜΑΤΑ	ΘΕΜΑ	ΕΠΙΘΗΜΑΤΑ	ΚΛΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΛΗΞΗ
	αδελφ		ός
συν	αδελφ	ικ	ός
συν	αδελφ	ικ ότητ	α
αντι συν	αδελφ	ικ	ός

Θέμα είναι το τμήμα της λέξης που δεν αλλάζει και δηλώνει τη σταθερή σημασία της λέξης. Στο θέμα προστίθεται το **παραγωγικό πρόσφσμα ή επίθημα** και σχηματίζεται μια καινούργια λέξη. Η **κλιτική κατάληξη** είναι το τμήμα της λέξης που αλλάζει κατά την κλίση. Το επίθημα μαζί με την κλιτική κατάληξη αποτελούν την **παραγωγική κατάληξη**.

Οι παράγωγες λέξεις μπορεί να είναι ουσιαστικά, επίθετα, ρήματα και επιρρήματα.

Τα προθήματα δεν αλλάζουν τη γραμματική κατηγορία της λέξης, δηλ. αν η αρχική λέξη είναι ουσιαστικό και η παράγωγή λέξη θα είναι πάλι ουσιαστικό. Τα επιθήματα όμως μπορούν να αλλάξουν τη γραμματική κατηγορία της λέξης : γράφω > γράμμα

Κατά τη σύνθεση ό,τι μέρος του λόγου είναι το β' συνθετικό, είναι και η σύνθετη λέξη : πάνω + σεντόνι = πανωσέντονο.

ΕΠΙΘΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Η παραγωγική κατάληξη δηλώνει

- το πρόσωπο που ενεργεί : χορευτής, τραγουδιστής, εισπράκτορας, γραφέας, βοσκός, ηγεμόνας, σωτήρας
- την ενέργεια ή το αποτέλεσμα της : ερχομός, πλήξη, τρέξιμο, πάτημα, κυνηγητό, ανάσα, κολύμπι, γέλιο, κόστος, ομιλία, υγρασία, καλλιέργεια, γραφή, χαρά, γραμμή
- το όργανο ή το μέσο : κινητήρας, κλαδευτήρι, πλήκτρο, χύτρα, δρεπάνι, αγχόνη
- τον τόπο : νιπτήρας, γυμναστήριο, παλαίστρα, θέατρο
- υποκοριστικά : χεράκι, κηπάκος, βαρκούλα, σακούλι, αγγελούδι, κοπελίτσα, κολπίσκος, βοσκόπουλο, κρατίδιο, πετράδι, πινακίδα
- μεγεθυντικά : άντρακλας, ψαρούκλα, δουλενταράς, παίδαρος, φωνάρα, σπιταρόνα
- τοπικά : φυλάκιο, βιβλιοπωλείο, καμπαναριό, γαλατάδικο, ψιλικατζίδικο
- περιεκτικά : ξενώνας, πλατανιά, πευκιάς
- εθνικά : Ανατολίτης, Ζακυνθινός, Αιγύπτιος, Ευρωπαίος, Κινέζος
- παρώνυμα και επαγγελματικά : ιππέας, τεχνίτης, δημότης, περιβολάρης, γαλατάς, αποθηκάριος
- ιδιότητα : εξυπνάδα, ταχύτητα, μαυρίλα, δικαιοσύνη, βάθος, κουφάμαρα, ζέστη, πίκρα, απληστία, επιμέλεια, εύνοια
- διάφορα : αμυγδαλιά (δέντρο), μεριά (τόπος), βραδιά (διάρκεια), πινελιά (ενέργεια), ανθρωπιστής (οπαδός), αθλητισμός (θεωρία), εισοδηματίας (αυτός που έχει), ασημικό (αυτό που κατασκευάστηκε από)

ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΕΠΙΘΕΤΑ

αυτός που : δροσιστικός, λαμπερός, σωτήριος, μάχιμος, φυγός,
λοιπός, πιθανός, φανερός

αυτός που μπορείς να τον : πιστευτός

αυτός που αξίζει να τον : επαινετός

μετοχή παθητικού παρακειμένου : γραπτός
αυτός που μπορεί να : κατοικήσιμος
αυτός που πρέπει να : απορριπτός

πεισματάρης, αφράτος, ασημένιος, πέτρινος, λιπαρός, καφετής, μεταξωτός, λυρικός, ουράνιος, θαρραλέος, σιωπηλός, αφρώδης, μηνιαίος, ημερήσιος, κιτρινωπός, παχουλός, κοντούλης

ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

καλά, αμέσως, αλλού, άνω, άνωθεν, τροχάδην, πολλάκις, άλλοτε

ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΡΗΜΑΤΑ

γειτονεύω, κοπιάζω, δοξάζω, αρχίζω, θυμώνω, ακριβαίνω, συχνάζω, αντικρίζω, κοντεύω, χαμηλώνω

ΠΡΟΘΗΜΑΤΑ

ΣΥΝΘΕΣΗ ΜΕ ΑΧΩΡΙΣΤΑ ΜΟΡΙΑ

α- : αόρατος, ανάξιος, αναβροχιά (στέρηση)
ξε- : ξεμυτίζω (έξω), ξετρελαίνομαι (πολύ), ξεπουλώ (εντελώς), ξεβάφω (στέρηση)
ανα- : αναγέννηση (πάλι), αναπηδώ (πάνω)

ΣΥΝΘΕΣΗ ΜΕ ΛΟΓΙΑ ΑΧΩΡΙΣΤΑ ΜΟΡΙΑ

δυσ- : δυσνόητο (δύσκολα), δυσφημώ (άσχημα)
εκ-/εξ- : εκφράζω (έξω), εξελληνισμός (αλλαγή), έκπληκτος (πολύ)
εν- : εναέριος (μέσα)
ευ- : ευκαιρία (καλός), ευερέθιστος (εύκολος)
περι- : περιορίζω (γύρω), περίφημος (πολύ),
τηλε- : τηλεφωνο (μακριά)
αρχι- : αρχιμηχανικός (πρώτος),
αει- : αειθαλής (πάντα)
εισ- : είσοδος (μέσα),
ενδο- : ενδοχώρα (στο εσωτερικό)
επι- : επιτραπέζιος (πάνω),
ημι- : ημιστίχιο (μισό)
ομο- : ομόγλωσσος (ίδια προέλευση), ομοβροντία (μαζί)
παν- : πανέμορφος (πάρα πολύ), πανελλήνιος (σύνολο)
προ- : προειδοποιώ (πριν), προπύλαια (μπροστά),
συν- : σύντροφος (μαζί),
υπερ- : υπερατλαντικός (πάνω), υπερβολικός (πάρα πολύ),
υπο- : υπόγειο (κάτω), υποκινώ (κρυφά), υπόλοιπος (λίγο), υποχωρώ (πίσω),
αμφι- : αμφίκυρτος (από δυο πλευρές),
δια- : διαγώνιος (ανάμεσα), διακηρύττω (παντού), διαμάχη (εναντίον),
διχο- : διχόνοια (ανάμεσα σε δυο)

ΠΡΟΘΕΣΗ ΩΣ ΠΡΩΤΟ ΣΥΝΘΕΤΙΚΟ

προσ- : προσανξάνω (επίταση), προσγειώνω (κατεύθυνση)
αντι- : αντιμέτωπος (απέναντι), αντιπαιδαγωγικός (εναντίον), αντιπρόεδρος (αναπλήρωση),
 αντάξιος (ισοδύναμη αξία), αντίγραφο (ομοιότητα)
απο- : απογειώνομαι (απομάκρυνση), απόσταγμα (υπόλοιπο), αποθησαυρίζω (επίταση),
 αποπεράτωση (ολοκλήρωση)
κατα- : καταπίνω (κάτω), κατακλέβω (επίταση), καταδικάζω (εναντίον)
μετα- : μετεγχειρητικός (ύστερα), μεταγραφή (μετάβαση)
παρα- : παραθαλάσσιος (πλησίον), παράτυπος (ενάντιος), παραβάλλω (σύγκριση), παραμάνω
 (αντικατάσταση), παραλλάσσω (μεταβολή), παραλέω (υπερβολή)

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Νεοελληνική Λογοτεχνία ονομάζεται η λογοτεχνία που άνθισε και ανθίζει στον ευρύτερο χώρο του νέου ελληνισμού, με κύριο όργανο τη νέα ελληνική γλώσσα (καθαρεύουσα, δημοτική). Αποτελεί τη συνέχεια της Αρχαίας ελληνικής και της βυζαντινής λογοτεχνίας.

Κείμενα

- Πεζά
- Ποιητικά

Πεζά

Τα έργα του πεζού λόγου, ανάλογα με την έκταση, τη θεματολογία τους, το ύφος τους, το σκοπό τους χωρίζονται σε διάφορες κατηγορίες. Ωστόσο, η πλειοψηφία των πεζογραφημάτων τοποθετείται σε κάποια από τις εξής κατηγορίες :

- Διήγημα
- Μυθιστόρημα
- Νουβέλα
- Βιογραφία
- Ταξιδιωτικά έργα
- Παραμύθι
- Μύθοι

Ποιήματα

Τα ποιήματα μπορούμε να τα κατατάξουμε σε διάφορες κατηγορίες ανάλογα με τη μορφή και το περιεχόμενο τους .

- Δημοτική ή λαϊκή ποίηση (δημοτικό τραγούδι)
- Προσωπική (έντεχνη)

Είδη πεζών κειμένων

Διήγημα

Το διήγημα είναι ένα πεζό έργο που έχει σχετικά περιορισμένη έκταση και το θέμα του μπορεί να είναι άλλοτε φανταστικό και άλλοτε εμπνευσμένο από την πραγματικότητα. Υπάρχει ένα κεντρικό θέμα και ένα κεντρικό πρόσωπο, ενώ παράλληλα εμφανίζονται δευτερεύοντα πρόσωπα και γεγονότα. Συνήθως τα γεγονότα διαδραματίζονται σε κάποιον ορισμένο τόπο και περιορισμένο χρόνο.

Μυθιστόρημα

Το μυθιστόρημα είναι ένα έργο που έχει μεγάλη έκταση και αντλεί τη θεματολογία του από πραγματικά γεγονότα ή από τη φαντασία του συγγραφέα. Υπάρχουν αρκετές κατηγορίες μυθιστορήματος :

- **Το αστικό μυθιστόρημα :** Ασχολείται με τη ζωή στις σύγχρονες πόλεις και παρουσιάζει κυρίως τη νέα αστική γενιά που ισχυροποιείται στα τέλη του 19^{ου} αι.
- **Το ηθογραφικό μυθιστόρημα :** Ασχολείται με τα ήθη και τα έθιμα, τη νοοτροπία, την ιδιοσυγκρασία κ.λ.π. των ανθρώπων μιας ορισμένης εποχής και περιοχής.
- **Το ιστορικό μυθιστόρημα :** Ασχολείται με την ιστορία κάποιων συγκεκριμένων τόπων και προσώπων. Επειδή όμως ο μυθιστοριογράφος δε γράφει επιστημονικό ιστορικό έργο, εμπλουτίζει τα ιστορικά γεγονότα με κάποια φανταστικά γεγονότα και τα παρουσιάζει με λογοτεχνικό ύφος χωρίς όμως να απομακρύνεται από την πραγματικότητα.
- **το κοινωνικό μυθιστόρημα :** Ασχολείται με τις κοινωνικές σχέσεις, την κοινωνική αδικία και τα προβλήματα της εποχής των συγγραφέων.
- **Το πολεμικό – αντιπολεμικό μυθιστόρημα :** Ασχολείται και υμνεί τα πολεμικά κατορθώματα, τον ηρωισμό των αγωνιστών αλλά και τον πόλεμο γενικότερα ως γενναία πράξη. Κυρίως έχει αναπτυχθεί το αντιπολεμικό μυθιστόρημα στο οποίο καταδικάζεται η αγριότητα του πολέμου, η φρίκη του και οι καταστροφικές του συνέπειες.

- Το ερωτικό μυθιστόρημα : Ασχολείται με τον έρωτα δύο προσώπων γύρω από τον οποίο διαδραματίζονται διάφορα γεγονότα.
- Το θρησκευτικό μυθιστόρημα : Ασχολείται με θέματα από το θρησκευτικό βίο.

Νουβέλα

Η νουβέλα βρίσκεται ως προς την έκταση της ανάμεσα στο διήγημα και το μυθιστόρημα.. Ως προς το περιεχόμενο βρίσκεται κοντά στο μυθιστόρημα, ασχολείται όμως μόνο με την εποχή του συγγραφέα και αυτό τη διαφοροποιεί από το μυθιστόρημα.

Βιογραφία

Στη βιογραφία ο συγγραφέας καταγράφει πληροφορίες για τη ζωή και το έργο μιας σημαντικής προσωπικότητας. Εκτός όμως από την απλή βιογραφία υπάρχουν :

- η μυθιστορηματική βιογραφία, στην οποία ο συγγραφέας ασχολείται με ένα ιστορικό πρόσωπο, αλλά τα γεγονότα που καταγράφει τα εμπλουτίζει με γεγονότα της φαντασίας του.
- η αυτοβιογραφία, όταν κάποιος γράφει για τη ζωή και το έργο του θέλοντας να δώσει απαντήσεις γύρω από ερωτήματα που έχουν τεθεί γύρω από το πρόσωπο του.

Ταξιδιωτικά έργα

Στα ταξιδιωτικά έργα ο συγγραφέας γράφει τις εντυπώσεις του (σκέψεις, συναισθήματα, προβληματισμούς) από τα ταξίδια και τις περιηγήσεις του σε διάφορες πόλεις και χωριά της Ελλάδας ή του εξωτερικού.

Παραμύθι

Το παραμύθι είναι ένα έργο μεγάλης έκτασης με φανταστικό περιεχόμενο και προέρχεται από λαϊκές παραδόσεις. Στα παραμύθια κυριαρχεί το φανταστικό στοιχείο (πριγκίπισσες, βασιλόπουλα, δράκοι, νεράιδες κ.λ.π.). Τα παραμύθια έχουν ψυχαγωγικό αλλά και διδακτικό χαρακτήρα.

Μύθοι-Παραβολές

Έχουν φανταστική υπόθεση με όλα τα παραμυθιακά στοιχεία. Χρησιμοποιούν αλληγορίες και σύμβολα και έχουν ως βασικό τους στόχο να διδάξουν.

Επιστολές

Είναι τα γράμματα που ανταλλάσσονται ανάμεσα σε σημαντικά πρόσωπα (λογοτέχνες, πολιτικούς) και στα οποία εκτός από σημαντικές πληροφορίες που βρίσκουμε, συναντάμε πολλές φορές και υψηλή λογοτεχνική στάθμη (κυρίως σε επιστολές που ανταλλάσσουν άνθρωποι του πνεύματος).

Είδη ποιημάτων

Δημοτικά τραγούδια

Το δημοτικό τραγούδι το συνθέτει κάποιος άγνωστος δημιουργός επιδιώκοντας να εκφράσει όχι τα προσωπικά του συναισθήματα αλλά τα συναισθήματα μιας ομάδας ανθρώπων ή και ενός λαού. Γι' αυτό το λόγο τα τραγούδια αυτά διαδίδονται γρήγορα, τραγουδιούνται σε όλη την Ελλάδα, αλλά και τροποποιούνται (εμφανίζουν δηλαδή διαφορετικές μορφές - παραλλαγές - από περιοχή σε περιοχή και από εποχή σε εποχή). Τα δημοτικά τραγούδια αντλούν τη θεματολογία τους από την καθημερινή ζωή, από την ιστορία, από τη μυθολογία και για το λόγο αυτό χωρίζονται σε πολλές κατηγορίες :

- ιστορικά δημοτικά : κλέφτικα, ακριτικά κ.λ.π.
- δημοτικά που αναφέρονται σε όλες τις εκδηλώσεις της καθημερινής ζωής : τραγούδια της αγάπης, της ξενιτιάς, του γάμου, σατιρικά, μοιρολόγια, αποκριάτικα κ.λ.π.
- παραλογές

Τεχνική δημοτικών τραγουδιών

Στα δημοτικά τραγούδια συναντούμε :

- ✓ προσωποποιήσεις
- ✓ υπερβολές
- ✓ άστοχα ερωτήματα

- ✓ επαναλήψεις
- ✓ το νόμο των τριών
- ✓ το μοτίβο του αδυνάτου
- ✓ λιτό και περιεκτικό λόγο

Προσωπική ποίηση (έντεχνη)

Είναι έργο ενός ορισμένου ανθρώπου, προικισμένου με την ικανότητα να εκφράζει με μέτρο, ρυθμό, τα συναισθήματα που δοκιμάζει από κάποιο γεγονός, από ένα φαινόμενο φυσικό ή κοινωνικό. Φροντίζει πάντα να βάζει την προσωπική του σφραγίδα.

Είδη προσωπικής ποίησης είναι :

- Επική αφηγηματική (τα έπη του Ομήρου)
- Σονέτο (σπουδαία σονέτα έγραψε ο Λ. Μαβίλης)
- Επίγραμμα (σπουδαίος εκπρόσωπος υπήρξε ο Σιμωνίδης ο Κεῖος)
- Δραματική ποίηση (π.χ. Ελένη του Ευριπίδη)

Ύφος

Ο ιδιαίτερος τρόπος με τον οποίο εκφράζει κανείς τις σκέψεις του και τα συναισθήματα του. Είναι πάντα διαφορετικό και σχετικό με το πρόσωπο του συγγραφέα. Έτσι άλλο είναι το ύφος του Πλάτωνα, άλλο του Αριστοτέλη, άλλο του Παλαμά, άλλο του Καβάφη.

Χαρακτηρισμός του ύφους

- απλό, λιτό : είναι το ύφος ενός κειμένου στο οποίο ο συγγραφέας ή ο ποιητής με απλή, καθημερινή δημοτική γλώσσα και χωρίς ποικιλία εκφραστικών μέτρων εκφράζει τις σκέψεις και τα συναισθήματά του. Κύριο χαρακτηριστικό του ύφους αυτού είναι η σαφήνεια και η καθαρότητα των νοημάτων.
- γλαφυρό : ονομάζεται το ύφος ενός κειμένου ή ποιήματος λόγω της παρουσίας πολλών σχημάτων λόγου - εκφραστικών μέσων (περιγραφές, προσωποποιήσεις, μεταφορές κ.λ.π.)
- λυρικό : ο συγγραφέας ή ο ποιητής λόγω της συναισθηματικής του φόρτισης εκφράζει μεγάλο αριθμό συναισθημάτων (αγάπη, μίσος, αγωνία, φθόνο κ.λ.π.)
- ζωντανό, γοργό, παραστατικό : ο συγγραφέας ή ο ποιητής χρησιμοποιεί διαλόγους, δραματικό ενεστώτα, εικόνες και περιγραφή και με αυτό τον τρόπο κάνει τα γεγονότα να φαίνονται ότι διαδραματίζονται εκείνη τη στιγμή και να νομίζει κανείς ότι τα βλέπει ολοζώντανα μπροστά του.
- Επίσης το ύφος είναι γοργό όταν δεν υπάρχει καμία επιβράδυνση.
- διδασκτικό : ο συγγραφέας ή ο ποιητής επιδιώκει να μας περάσει ένα ηθικό δίδαγμα.
- υψηλό, μεγαλοπρεπές : ο συγγραφέας ή ο ποιητής χρησιμοποιεί ψηλές ιδέες οι οποίες και κυριαρχούν στο έργο.

Ομοιοκαταληξία

Τα είδη της ομοιοκαταληξίας είναι :

Ζευγαρωτή : ομοιοκαταληκτεί ο 1^{ος} με τον 2^ο και ο 3^{ος} με τον 4^ο στίχο

Δεν έχω δόξα. Είναι ήσυχα τα έργα που έχω πράξει.
Άκουσα τη γλυκειά βροχή, τη δύση έχω κοιτάξει.
έδωκα στα παιδιά χαρές, σε σκύλους λίγο χάδι,
ζευγάδες καλησπέρια που γύριζαν το βράδυ.

Πλεχτή : ομοιοκαταληκτεί ο 1^{ος} με τον 3^ο και ο 2^{ος} με τον 4^ο στίχο .

Σε γνωρίζω από την κόψη
του σπαθιού την τρομερή
σε γνωρίζω από την όψη
που με βία μετράει τη γη.

Σταυρωτή : ομοιοκαταληκτεί ο 1^{ος} με τον 4^ο και ο 2^{ος} με τον 3^ο στίχο .

“ Αρχόντισσα Ροδίτισσα , πως μπήκες ;
Γυναίκες διώχνει μια συνήθεια αρχαία
εδώθε. Έχω ένα ανίψι, τον Ευκλέα,
τρία αδέρφια, γιό , πατέρα Ολυμπιονίκες.

Αυτά τα τρία είδη πολλές φορές συνδυάζονται μεταξύ τους και έχουμε **μεικτή ομοιοκαταληξία** ή δεν ακολουθεί κανέναν από τους περιορισμούς των παραπάνω ειδών, οπότε λέγεται **ελεύθερη**.

Σχήματα λόγου-εκφραστικά μέσα

Παρομοίωση : Ένα αντικείμενο, το οποίο δεν το γνωρίζουμε, συγκρίνεται με κάποιο γνωστό σε όλους αντικείμενο για να δηλωθεί μια ιδιότητα του.

- ο ουρανός στεκόταν σαν καμάρια.
- ο Οδυσσεάς όρμησε στη μάχη σαν λιοντάρι.

Υπερβολή : Με το λεκτικό αυτό τρόπο λέμε κάτι που ξεπερνά το πραγματικό και το συνηθισμένο, για να προκαλέσουμε ισχυρή εντύπωση .

- Σα δυο βουνά είναι οι πλάτες του, σαν κάστρο η κεφαλή του

Προσωποποίηση : Με την προσωποποίηση αποδίδουμε ιδιότητες ανθρώπινες σε έμψυχα ή σε άψυχα ή σε αφηρημένες έννοιες και ιδέες .

- Τ' αηδόνι καλημέρισε χαρούμενα την αυγή.
- Κλαίνε τα δέντρα, κλαίνε, κλαίνε τα βουνά.
- Στων Ψαρών την ολόμαυρη ράχη
- περπατώντας η δόξα μονάχη.

Μεταφορά : Αποδίδεται η ιδιότητα ενός αντικειμένου σε κάποιο άλλο αντικείμενο, το οποίο στην πραγματικότητα δεν την έχει.

- Τα σπλάχνα της γης, οι ρίζες του Γένους , γλυκιά φωνή .
- φύλλο δέντρου → φύλλο χαρτιού → φύλλο διπλωμένου υφάσματος
- πέτρινη σκάλα → πέτρινη καρδιά (σκληρή καρδιά)

Μεταφορά γίνεται :

- 1) από έμψυχα σε άψυχα

Τού είναι αυτός πλάστης ἄγγελος!

- 2) από έμφυχα σε άφυχα :
 - Κάτω βαθιά έπαλλε η καρδιά της γης.
- 3) από άφυχα σε έμφυχα :
 - Ο Κώστας είναι χρυσό παιδί
- 4) από ενέργεια σε άλλη ενέργεια :
 - Η μοίρα πλέκει συμφορές

Εικόνες : Οι περιγραφές κάποιων εικόνων (τοπίων, προσώπων κ.λ.π.) οι οποίες γίνονται με παραστατικότητα και ζωντάνια , έτσι ώστε να ζωντανεύουν νοερά μπροστά στα μάτια μας.

Είδη εικόνων :

- ακουστικές • οπτικές • οσφρητικές
- στατικές • κινητικές

Αντίθεση : Δύο διαφορετικές έννοιες παρατίθενται η μια δίπλα στην άλλη. Η αντίθεση μπορεί να μην αφορά απλώς κάποιες λέξεις, αλλά συμβαίνει ολόκληρα έργα να είναι δομημένα πάνω σε μια αντίθεση.

- Είδα έναν ξιπόλητο και λαμπροφορεμένο .

Το ασύνδετο : Ασύνδετο σχήμα έχουμε, όταν παραθέτουμε όμοιους όρους ή όμοιες προτάσεις, χωρίς να βάζουμε ανάμεσα τους τους συνδέσμους που χρειάζονται.

- Μας πρόσφεραν μήλα ,καρύδια , σύνα , σταφύλια , ότι αγαπάει η καρδιά σου.
- Το τουφέκι ανάβει ,αστράφτει,
λάμπει ,κόφτει το σπαθί .

Το πολυσύνδετο : Το πολυσύνδετο σχήμα είναι το αντίθετο από το ασύνδετο. Σε αυτό περισσότεροι από δύο όμοιοι όροι ή όμοιες προτάσεις συνδέονται με συμπλεκτικούς ή διαχωριστικούς συνδέσμους.

- Δεν έβλεπα μήτε το κάστρο, μήτε το στρατόπεδο , μήτε τη λίμνη.
μήτε τη θάλασσα , μήτε τη γη , μήτε τον ουρανό.
- Οι κλέφτες προσκύνησαν και γίνηκαν ραγιάδες
κι άλλοι φυλάγουν πρόβατα κι άλλοι φυλάγουν γίδια.
- Μ'έπαιρνε κοντά της είτε στον κήπο είτε στη βιβλιοθήκη είτε στο δωμάτιο της και μου διάβαζε αυτή από βιβλία γαλλικά.

Επανάληψη : Μια λέξη ή μια φράση επαναλαμβάνεται αυτούσια δύο ή περισσότερες φορές δίπλα-δίπλα.

- Παιδί μου, παιδί μου !
- "Σημαίνει ο Θεός , σημαίνει η γης , σημαίνουν τα επουράνια,
σημαίνει κι η Αγία Σοφιά το Μέγα μοναστήρι "
- "Μάνα κράζει το παιδάκι
μάννα ο γιός και μάννα ο γέρος
μάννα ακούς σε κάθε μέρος"
- "Ακούω κούφια τα ντουφέκια
ακούω σμιζιμο σπαθιών,
ακούω ξύλα, ακούω πελέκια
ακούω τριζιμο δοντιών"

Κύκλος : Κύκλος λέγεται το σχήμα λόγου που μια που μια πρόταση αρχίζει και τελειώνει με την ίδια λέξη.

- Η Γκιώνα λέει στη Λιάκουρα και η Λιάκουρα στη Γκιώνα .
- Κλαίνει τα μαύρα τα βουνά ,τα κορφοβούνια κλαίνει .
- Μοναχή το δρόμο επήρες ,
εξανάρθες μοναχή .

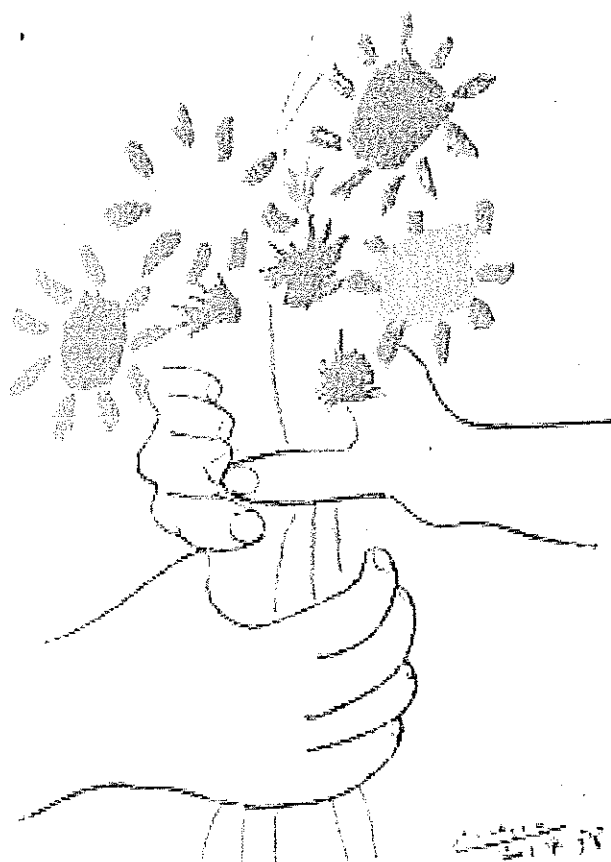
Χιαστό : Δύο λέξεις ίδιες ή δύο λέξεις ίδιας κατηγορίας επαναλαμβάνονται, παρατίθενται δίπλα-δίπλα , με αντίστροφη σειρά.

- φλογέρες λες κι ακούς
λες και γρικιάς τραγούδια
- μέρα και νύχτα
νύχτα και μέρα .

Παρήχηση : Ένας φθόγγος επαναλαμβάνεται πολλές φορές σε γειτονικές λέξεις ή κάποιες λέξεις που μοιάζουν ηχητικά βρίσκονται η μια κοντά στην άλλη.

- τρανή λαλιά τρόμου λαλιά ρητή κατά το κάστρο.
- άρχισε να τους διαμετράει , διαμετρημό δεν είχαν.

Δραματικός ενεστώτας : Παρά το γεγονός ότι ο αφηγητής μιλά για τα γεγονότα του παρελθόντος , χρησιμοποιεί τον ενεστώτα για να προσδώσει ένταση και ζωντάνια στο κείμενο .

ΑΦΗΓΗΣΗ

ΙΣΤΟΡΙΑ είναι μια σειρά γεγονότων σε ορισμένο χώρο και χρόνο που πραγματώνεται από κάποιους φορείς (χαρακτήρες).

ΑΦΗΓΗΣΗ είναι ο τρόπος με τον οποίον παρουσιάζονται τα γεγονότα.

ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ

ΑΦΗΓΗΤΗΣ

ΤΥΠΟΙ ΑΦΗΓΗΤΗ

Ο αφηγητής δεν ταυτίζεται με το συγγραφέα. Σε όσες περιπτώσεις ταυτίζονται τα δύο πρόσωπα μιλάμε για αυτοβιογραφία.

- ❖ Με βάση τη **συμμετοχή** του στην ιστορία:
 - **Ετεροδιηγητικός αφηγητής** → δεν έχει καμιά συμμετοχή στην ιστορία. Η αφήγηση γίνεται στο γ' πρόσωπο. Έχει τη δυνατότητα να διεισδύσει στο νου και την ψυχή των χαρακτήρων και να προβάλλει τις εσωτερικές συγκρούσεις τους.
 - **Ομοδιηγητικός αφηγητής** → συμμετέχει στην ιστορία ως πρωταγωνιστής (αυτοδιηγητικός αφηγητής) ή ως δευτερεύων ήρωας ή είναι αυτόπτης μάρτυρας των γεγονότων. Η αφήγηση γίνεται στο α' ενικό πρόσωπο. Έχουμε μια περιορισμένη οπτική γωνία, μια υποκειμενική αφήγηση, η οποία, όμως, κερδίζει σε ζωντάνια, σε πειστικότητα κι αληθοφάνεια.
- ❖ Με βάση την **οπτική του γωνία**:
 - **Αφηγητής-παντογνώστης** → Ο αφηγητής βρίσκεται παντού και πάντοτε. Το κείμενο κερδίζει σε ενδιαφέρον και δραματική ένταση.
 - **Αφηγητής-παρατηρητής (θεατής)** → Ο αφηγητής είναι ένα από τα πρόσωπα της ιστορίας (αυτόπτης μάρτυρας ή απλώς θεατής των γεγονότων).
 - **Αφηγητής-πρωταγωνιστής** → Ο αφηγητής διηγείται τη δική του ιστορία.

ΟΠΤΙΚΗ ΓΩΝΙΑ (ποιος μιλάει;)

- **Εσωτερική οπτική γωνία** → Την ιστορία αφηγείται ο βασικός ήρωας ή ένα δευτερεύον πρόσωπο (αφηγείται μόνο όσα υποπίπτουν στην αντίληψη του).
- **Εξωτερική οπτική γωνία** → Ο αφηγητής βρίσκεται έξω από την υπόθεση και αφηγείται σε τρίτο πρόσωπο.

ΕΣΤΙΑΣΗ (ποιος βλέπει;)

- **Μηδενική εστίαση** → ο αφηγητής γνωρίζει περισσότερα από τους ήρωές του. Πρόκειται για τον αφηγητή παντογνώστη, που έχει αντικειμενική γνώση για όλα τα πρόσωπα (παραμύθια).

Αφηγητής > Πρόσωπα

- **Εξωτερική εστίαση** → ο αφηγητής γνωρίζει λιγότερα από τους ήρωές του. Διηγείται μόνο τις πράξεις των ηρώων του κι έτσι ο αναγνώστης δεν έχει πρόσβαση στις σκέψεις και τα συναισθήματα του ήρωα (ιστορίες της Βίβλου).

Αφηγητής < Πρόσωπα

- **Εσωτερική εστίαση** → ο αφηγητής γνωρίζει όσα κι ο ήρωάς του. Βλέπει τα γεγονότα μέσα από τα μάτια του ήρωα (ο Βάνκας παρουσίαζε τη ζωή του κι ο αφηγητής ήξερε όσα κι ο ήρωας).

Αφηγητής = Πρόσωπα

ΛΟΓΟΣ ΑΦΗΓΗΤΗ (αφηγηματικοί τρόποι ή τεχνικές της αφήγησης)

- Αφήγηση ή Διήγηση → τριτοπρόσωπη αφήγηση
- Μίμηση → Πρωτοπρόσωπη αφήγηση
→ Διάλογος
- Μεικτός τρόπος → συνδυασμός διήγησης και μίμησης
- Εσωτερικός μονόλογος
- Περιγραφή → εμπλέκεται στις διαδικασίες διήγησης και μίμησης
- Ελεύθερος πλάγιος λόγος
- Σχόλιο του αφηγητή

ΧΡΟΝΟΣ

- Ιστορικός χρόνος ή ο χρόνος της ιστορίας → δείχνει σε ποια ιστορική περίοδο διαδραματίζεται η υπόθεση.
- Χρόνος υπόθεσης ή μύθου → είναι η χρονική διάρκεια κι η διαδοχή των γεγονότων σε απόλυτα λογική σειρά της υπόθεσης του έργου.
- Χρόνος αφήγησης ή αφηγημένος χρόνος → η χρονική διάρκεια κι η διαδοχή των γεγονότων, όπως τα παρουσιάζει η αφήγηση.

Χρόνος υπόθεσης

Μια μέρα

Δέκα χρόνια

→

→

Χρόνος αφήγησης

Πολλές σελίδες

Δυο γραμμές

ΟΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ ΑΦΗΓΗΣΗΣ

- ❖ Με βάση τη σειρά των γεγονότων:
 - Ευθύγραμμη αφήγηση → τα γεγονότα παρουσιάζονται με τη σειρά που έγιναν.
 - Πρόληψη ή πρόδρομη αφήγηση → η εκ των προτέρων αναφορά γεγονότων που θα συμβούν αργότερα.
 - Ανάληψη ή αναδρομή ή αναδρομική αφήγηση ή flash-back → επιστροφή στο παρελθόν.
- ❖ Με βάση τη διάρκεια των γεγονότων:
 - Επιτάχυνση
 - Επιβράδυνση
 - Παράλειψη ή έλλειψη

